

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

УДК 378.091.21:005.322 (043.2)
ББК 74.58
О 75

Рекомендовано до друку вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.
Протокол № 14 від 29.05.2018 р.

О 75 Особистісно-професійний розвиток вчителя в умовах реалізації Концепції Нової української школи : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (14–16 червня 2018 р., м. Мелітополь, Україна) / Ред.-упоряд. Дубяга С. М., Чорна В. В., Яковенко І. О. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2018. 245 с.

ISBN 978-617-7566-25-9

У збірнику висвітлено головні напрацювання щодо реалізації Концепції Нової української школи. Обґрунтовано необхідність змін змісту і структури організаційно-методичного забезпечення, пошуку інноваційних підходів, активних форм і методів навчання. Визначено особливості готовності педагогів до змін в умовах впровадження Концепції Нової української школи. Зроблено акцент на важливості професійного розвитку сучасного вчителя.

Друкується в авторській редакції.

ISBN 978-617-7566-25-9

УДК 378.091.21:005.322 (043.2)
ББК 74.58
© Автори матеріалів, 2018

<i>Вельчева Людмила Григорівна</i> <i>Пюрко Ольга Євгенівна</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ	40
<i>Вихрущ Віра Олександрівна</i> ФОРМУВАННЯ РЕФЛЕКСИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛЯ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	43
<i>Воровка Маргарита Іванівна</i> ЩОДО ГЕНДЕРНОЇ НЕРІВНОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ ..	46
<i>Врубель Ганна Федорівна</i> РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СФЕРІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ	50
<i>Гарасв Віктор Володимирович</i> <i>Довгий Ілля Олександрович</i> <i>Окса Микола Миколайович</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ В ДОСВІДІ А. С. МАКАРЕНКА.....	54
<i>Гарачук Тетяна Володимирівна</i> ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З МАТЕМАТИЧНО ЗДІБНИМИ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	58
<i>Георгадзе Тетяна Олександрівна</i> ФОРМУВАННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ В РАМКАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	61
<i>Германова Діана Олегівна</i> ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ	64
<i>Глебова Наталя Іванівна</i> СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК СУБ'ЄКТНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	66
<i>Грiтченко Тетяна Якiвна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	69

4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2012 році : стат. зб. / відповід. за вип. І. В. Калачова. К. : Держкомстат України, 2013. 287 с.

5. Фахівці вищої кваліфікації України. 2014 рік / Уклад. О. І. Білоконь // Ukrstat.org – публікація документів Державної Служби Статистики України. Доповідь [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm

6. Petruchenia, H. H., Vorovka M. I. Gender issues of Ukrainian higher education // Bulgarian Journal of Science Education. Sofia, 2014. 23 (5). P. 655 – 664.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СФЕРІ ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Врубель Ганна Федорівна

*концертмейстер кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії,*

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь*

Анотація. Стаття присвячена розвитку професійної компетентності майбутнього учителя музики в відповідності з вимогами, позначеними в професійному стандарті педагога. Визначена необхідність коригування змісту диригентсько-хорової підготовки педагога-музиканта з впровадженням комплексу творчих завдань, спрямованих на освоєння сучасних методів і прийомів музичної освіти. Позначена ключова роль робочого жесту в процесі підготовки майбутнього учителя музики на заняттях з диригування, перераховані види робочих жестів.

Ключові слова: професійний стандарт педагога, професійні компетенції, творчі завдання, диригентсько-хорова підготовка, шкільний пісенний репертуар, робочий жест.

Професійний стандарт педагога встановлює чіткі вимоги до виконання певних трудових функцій фахівців освітньої сфери, таких як «участь в розробці і реалізації програми розвитку освітньої організації в цілях створення безпечного і комфортного освітнього середовища; планування і проведення занять; формування мотивації до навчання», що у свою чергу обумовлює необхідність наявності наступних умінь: «володіти формами і методами навчання, у тому числі що виходять за рамки навчального заняття організувати різні види позаурочної діяльності з урахуванням можливостей освітньої організації, місця проживання і історико-культурної своєрідності регіону» і знань: «основ методики викладання, основних принципів діяльнісного підходу, видів і прийомів сучасних педагогічних технологій» [1, с. 5]. Усі вищеперелічені трудові функції, знання, уміння майбутнього педагога-музиканта формуються в процесі навчання у вищому

начальному закладі у рамках компетентнісного підходу. В цілому професійна компетентність педагога являє собою «єдність теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і характеризує його професіоналізм» [2, с. 40]. У основі професійної компетентності педагога лежить наступна компетенція: готовність суб'єкта ефективно організувати внутрішні і зовнішні ресурси для постановки і досягнення мети, де під внутрішніми ресурсами розуміються знання, уміння, навички, надпредметні уміння, компетентності(способи діяльності), психологічні особливості, цінності і т. д. Останнім часом з'явилося багато досліджень, присвячених проблемі компетентності учителів, у тому числі і учителів музики. Деякі роботи ґрунтовані на загальноприйнятій класифікації компетенцій. Наприклад, в дослідженні О.Грибкової приведена наступна структура компетенцій учителя музики: ціннісно-смыслові, загальнокультурні, навчально-пізнавальні, інформаційні, комунікативні, соціально-трудові компетенції [3, с. 26]. Інші дослідники шукають нові моделі професійної компетентності педагога-музиканта. Наприклад, в роботі Ж. Кармазіної компетенції педагога-музиканта об'єднані в основні блоки: психолого-педагогічні, методико-технологічний, мотиваційно-пошуковий, професійно-музичний, художньо-мистецький. Але у будь-якій структурі професійної компетентності педагога-музиканта одно з особливих положень займатимуть компетенції в області розпізнавання і інтерпретації музичного тексту. Компетенції цього роду відносно універсальні усередині професійного середовища і забезпечуються більшою мірою (але не єдино) природними слуховими даними і «знанням і розумінням» [4, с. 44]. В області диригентсько-хорової підготовки ці професійні компетенції проявляються в умінні планувати фрагмент учбового заняття в частині вокально-хорової виконавської діяльності учнів, у володінні прийомами і методами розучування дитячого репертуару учнів різного віку, критеріями відбору пісенного репертуару, моделювання хорового звучання, способами спілкування і педагогічної дії, розвитку вокально-хорових навичок учнів, а найголовніше ? розвитку творчої особистості через виконавську вокально-хорову діяльність. Складно говорити про будь-які новації у сфері підготовки педагога-музиканта, особливо у виконавській діяльності. Особливо це стосується підготовки майбутнього учителя музики. Цій проблемі присвячені праці Л. Арчажникової, Ю. Алієва, Ж. Кармазіної, Е. Сизової та інших дослідників. Будь-який вид виконавської діяльності вимагає фізичної, м'язової свободи, знання механізму свого виконавського, голосового або диригентського апарату. Тим складніше стає завдання підготовки учителя музики, навчання, що володіє сучасними технологіями, комплексом педагогічних, творчих, а також управлінських методів і прийомів. Звичайно, можна сказати, що на допомогу учителю музики приходять величезна кількість сучасних технологій, він може використати аудіо-, відеозаписи, презентації, фонограми при розучуванні дитячого репертуару. Застосування на уроках музики яскравих і творчих прийомів, таких як ігри, театральні прийоми, метод інтонаційних форм В. Коен, метод пластичного інтонування

та ін., вимагає перегляду змісту підготовки майбутнього учителя музики в класі хорового диригування у бік наповнення учбового змісту комплексом творчих завдань. Вивченню шкільного пісенного репертуару в класі хорового диригування відводиться небагато аудиторного часу, в основному це самостійна робота студентів по оволодінню виконавської складової шкільного пісенного репертуару. На практичному занятті студент повинен знати: значення шкільного пісенного репертуару в контексті уроку, теми чверті, року; цілі і завдання уроку: освітні, виховні, розвиваючі; вікові особливості дитячого голосу і його можливості, вправи для розвитку співацького голосу відповідно до віку, критерії відбору репертуару, вокально-хорові навички; засоби музичної виразності, виконавський план, план розучування твору і та інші. До виконання дитячого репертуару висуваються наступні вимоги: спів з дотриманням правил співацького дихання, звуковидобування, дикція, інтонації; виконання фортепіанного(чи іншого інструментального) супроводу, в ансамблі між голосом і акомпанементом; використання засобів міміки відповідно до змісту пісні; транспонування голосів в піснях без супроводу; використання робочих жестів при розучуванні шкільних пісень; комплексний аналіз шкільного пісенного репертуару з точки зору доступності музичного матеріалу, відповідності віковим особливостям, естетичній цінності, що включає музично-теоретичний, вокально-хоровий і виконавський аналіз. У класі диригування в процесі роботи над шкільним репертуаром або дитячою піснею виникає декілька проблем. По-перше, багато студентів поступають у вузи після закінчення школи, маючи базову музичну освіту у вигляді навчання в музичній школі грі на будь-якому інструменті. Тому сам процес навчання техніці диригування, основам диригентського мистецтва – явище для студентів у власній практиці незнайоме. По-друге, окрім даних, властивих будь-якому музикантові: ритм, пам'ять, слух – для хормейстерської діяльності необхідно мати специфічні якості: уміння створити у колективу єдиний емоційний настрій, передавати за допомогою міміки і жестів образний лад, зміст і характер музичного твору, мати швидку реакцію, бути наполегливим, волевим, в той же час делікатним і стриманим. По-третє, диригент повинен знати основи вокального мистецтва, володіти голосом, фортепіано. У цьому полягає широкий спектр якостей, властивих учителеві музики. Усе це вказує на спадкоємність і системність вимог, що прел'являються до студента на предметах професійної диригентської спрямованості.

Перше заняття в класі хорового диригування традиційно відбувається у вигляді евристичної бесіди, присвяченої питанням історії диригування, значення мануальної техніки, міміки, розвитку особово-вольової сфери і ролі цього важливого компонента для професійного розвитку майбутнього педагога-музиканта. Складність полягає в тому, що індивідуальні заняття не зовсім відповідають реальній обстановці в класі : замість дитячого колективу – робота концертмейстера, замість хорового звучання – тембр інструменту. Одним з головних елементів, які використовує учитель на уроці, є робочий

жест, але йому зазвичай приділяється недостатньо уваги при роботі в класі диригування. Робочий жест для багатьох студентів асоціюється з простим тактуванням. Але потрібно розуміти, що робочий жест – щось зовсім інше. Цей місткий вираз усіх складових : дихання, темпу, метроритма, напрямку мелодії, смислового наголосу, штриха, характеру твору, тобто сукупність диригентських прийомів конкретно для цього твору. До всього комплексу приєднується міміка, рух головою і корпусом. При цьому вільно володіти робочим жестом повинна як права, так і ліва рука. Усі робочі жести, які використовує учитель на уроці музики, зводяться до показів головою вступу та зняття, загального напрямку фрази, смислового наголосу. Значне місце займають жести, які наочно передають ритмічну і інтонаційну будову мелодії. Найбільш поширеними є окремі жести, за допомогою яких в просторі показується кожен звук мелодії. Ритмічна сторона зазвичай передається зіставленням жестів на одній висоті. Але найдієвішими є жести, що поєднують звуковисотну та ритмічну сторони. Єдність зорової і слухової наочності сприяє активізації музично-слухових уявлень учнів, концентрує увагу на будь-яких особливостях мелодії, допомагає долати інтонаційні і ритмічні труднощі. До допоміжних засобів в процесі розучування музичного твору можна віднести різні схематичні зображення мелодії ? запис мелодії драбінкою, точками різної глибини і інтенсивності написання, що може відображати і виразні елементи фразування. Окрім цього, дуже корисно спостерігати виразність жесту у буденному житті, а також черпати враження в інших видах мистецтва, будь то живопис або скульптура, де художник своєрідними засобами передає емоції в позах, особах, рухах. Можна звернутися до акторського мистецтва, де також рухи тіла, рук грають значну роль в передачі достовірного образу. Перерахуємо жести, використовувані в диригуванні. Це жести, доповнюючі мову і те, що черпнули з життєвої практики, запрошувальний або пропонуючий, такий, визначаючий, що усуває, жест заперечення, відмовляючий жест, жест «увага», жест прохання, жест напруженості, чіпкості. Самі визначення досить умовні, але яскраво характеризують фізіологію жесту. Можна виділити і інші групи жестів ? рухи, що мають в основі працьові дії. Жест, що найяскравіше зустрічається, з цієї групи – удар, різний по силі, амплітуді. Також це рухи, немов би підкидаючи звуки, ширяючі жести, рухи розтягання, погладжування та ін. Для вироблення виразності робочого жесту можна використати в ході заняття в класі диригування пластичну інтонацію у вигляді розминки, показу пластичними рухами будь-якого дитячого твору. Для емоційності і виразності можна розпочинати з декламації віршованого тексту дитячої пісні, потім демонструвати її у формі пластичної інтонації, виконати цей же твір як театральну дію з розподілом ролей, портрета персонажів дитячої пісні. Ці творчі завдання спрямовані на свободу творчого самовираження студентів, а також набуття ними практичних умінь роботи з дитячим репертуаром, навичок режисерської роботи. Включення комплексу творчих завдань розвиває емоційну виразність студента, сценічну свободу, творчу фантазію, формує вольові якості, необхідні майбутньому педагогу-музиканту.

Література

1. Профессиональный стандарт. Педагог (педагогическая деятельность в дошкольном, начальном общем, основном общем, среднем общем образовании) (воспитатель, учитель). [Электронный ресурс]. Доступ из информ.-правовой системы «Гарант».
2. Педагогика : учеб. пособ. / В. Слосткин, И. Исаев и др. М., 1997. С. 40.
3. Грибкова О. В. Теория и практика формирования профессиональной культуры педагога-музыканта : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. М., 2010. 44 с.
4. Хазеева И. Н. Компетенции в музыкальном образовании: тенденции, проблемы, перспективы // Педагогика музыкального образования: проблемы и перспективы развития : сб. ст. III Междунар. оч.-заоч. науч.-практ. конф. (Нижевартовск, 19-20 апреля 2011 г.). Нижевартовск, 2011. С. 42-46.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ЦІННОСТЕЙ В ДОСВІДІ А. С. МАКАРЕНКА

Гарасв Віктор Володимирович

здобувач вищої освіти другого рівня «магістр»

Довгий Ілля Олександрович

здобувач вищої освіти другого рівня «магістр»

Окса Микола Миколайович

кандидат педагогічних наук, професор

Мелітопольський державний педагогічний

університет імені Богдана Хмельницького. м. Мелітополь

Анотація. У тезах автором розкрито питання компетентісний підхід до інтегрованого навчання у формуванні цінностей в досвіді А. С. Макаренка. З'ясовано, що А. С. Макаренко створив дійсно цілісну авторську систему, і його слід розглядати не тільки як інноватора і провідника в теорії і практиці виховання, але й в сфері дидактики.

Ключові слова: А. С. Макаренко, інтегроване навчання, компетентісний підхід.

Побудова громадянського суспільства в Україні на засадах гуманізму та вільного вибору особистістю пріоритетів самопізнання і розкриття власного потенціалу, демократичні освітні процеси висувають нові вимоги до особистості вчителя, який передає вихованцям кращі традиції українського народу, сприяє побудові та розвитку інтелектуального суспільства. У Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 роки наголошено на пошуках нових ресурсів удосконалення професіоналізму та педагогічної майстерності вчителів, до яких належить система методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів (ЗНЗ). Корінні зміни процесу навчання не можливі без змін та удосконалення педагогічних технологій на чіткій науковій основі. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття набув поширення